

تا به حال ۱۳ نفر در مکزیک از این آنفلوآنزا مرده‌اند /عکس‌ها: AFP ▲

بروز یک بیماری میکروبی جدید بار دیگر بی دفاعی انسان در برابر بلايای طبیعی را به رخ کشید

بحران خوک‌های سرماخورده

بهناز شیرمحمدی

داستان از آنجا شروع شد که در ماه مارس سال ۲۰۰۸، یک پزشک خوشحال در یکی از روستاهای کالیفرنیا جنوبی به ۲ مورد مشکوک آنفلوآنزای خوکی بر خورد. هنوز جواب قطعی آزمایش این ۲نفر نیامده بود که در مکزیکوسیتی و حومه آن هم موارد مشکوک دیگری به بیمارستان‌ها مراجعه کردند. تعداد موارد مشکوکی که ابتدا با تشخیص یک سرماخوردگی ساده به خانه برگشته بودند اما حالشان روز به روز بدتر می‌شد، در مدت زمان کوتاهی چنان زیاد شد که سازمان بهداشت جهانی (WHO) در آوریل امسال (۲۰۰۹) از نگرانی‌های جدی درباره بحران آنفلوآنزای خوکی حرف زد. نگرانی سازمان بهداشت جهانی اصلا هم بیراه نبود و اسپانیا در ۲۸ آوریل اعلام کرد که موارد تأیید شده‌ای از آنفلوآنزای خوکی را شناسایی کرده و به دنبال آن انگلیس و نیوزیلند هم اعتراف کردند که بیماری در کشورشان نفوذ کرده. حال دیگر ماجرای آنفلوآنزای خوکی آن قدر جدی هست که در حد یک بحران خودش را نشان بدهد و طبق اعلام سازمان بهداشت جهانی، در مرحله ۵ از ۶مرحله بحران بیماری‌های واگیردار قرار داریم.

اصلا کار سخت دکتراها با این آنفلوآنزاهای عجیب و خطرناک، تشخیص تفاوتشان از آنفلوآنزای انسانی است. آنفلوآنزای انسانی هم همان اسم دیگر سرماخوردگی ویروسی خودمان است؛ بنابراین نشانه‌های آنفلوآنزای خوکی هم شبیه یک سرماخوردگی عادی است. تب، لرز، سرافه، گلو درد، بدن درد و بی‌حالی‌ای که ما فکر می‌کنیم کسی را نمی‌کشد و خودش خوب می‌شود، حالا چند نفری را در مکزیک کشته است؛ هرچند مکزیک‌ها به شدت این خبرها را تکذیب کرده و ادعا می‌کنند که از پس مهار بیماری برآمده‌اند و انتشار اخبار مرگ‌ومیر فقط شایعه است. به هر حال مرگ یک کودک ۲۳ ماهه مکزیکسی در آمریکا بر اثر آنفلوآنزای مرغی تأیید شده و خبر مرگ ۱۲ نفر دیگر هم در بعضی خیرگزاری‌ها آمده است.

راه پیشگیری از ابتلا به آنفلوآنزای خوکی هم همان راه‌های ساده‌ای است که از دوران ابتدایی در کلاس‌های بهداشت یادمان داده بودند؛ استفاده از وسایل شخصی، استفاده از ماسک و شستن مرتب دست و صورت، مخصوصا بعد از حضور در اجتماع و همین‌طور واکسن زدن البته واکسن‌های موجود در بازارهای جهانی که برای آنفلوآنزای فصلی

منهدم کرده‌اند. تازه این در حالی است که دانشمندان اصرار می‌کنند هیچ مدرکی وجود ندارد که نشان بدهد آنفلوآنزا از طریق خوردن گوشت خوک هم منتقل می‌شود. با اسم آنفلوآنزای مکزیک‌گی هم که مکزیک‌ها شدیداً مخالفت کرده بودند. در این گیرودار دانشمندان تایوانی در گزارش‌ها و مطالعاتشان از اسم آنفلوآنزای H1N1 یا آنفلوآنزای جدید استفاده می‌کنند و سازمان جهانی سلامت حیوانات هم حسابی حال آمریکایی‌ها را گرفته و اسم بیماری را «آنفلوآنزای آمریکای شمالی» گذاشته است. کمیسیون اروپا، آن را «ویروس جدید آنفلوآنزا» می‌نامد و سازمان بهداشت جهانی هم سعی کرده با استفاده از اسم طولی «آنفلوآنزای A(H1N1) انسانی» ثابت کند که بیماری به خوک و گوشت خوک ربطی ندارد اما خیلی از دانشمندان مثل هنری نیمن شدیداً با این اسم‌ها مخالفت می‌کنند: «خیلی ساده و واضح؛ آنفلوآنزای خوکی! این ویروس آنفلوآنزا مال خوک‌هاست و هر اسم دیگری برای آن بی‌معنی است.»

تئوری توطئه

در کنار همه این حرف‌ها، انتشار خبری که می‌گفت دونالد رامسفلد - وزیر دفاع سابق آمریکا - سه‌مبار تنها شرکت دارویی تولیدکننده داروی مؤثر علیه این بیماری است هم جالب توجه بود. طرفداران نظریه توطئه این بار مدرک محکمی در دست داشتند که بگویند انتشار این ویروس، کار آزمایشگاه‌های مخفی در آمریکا است. ادعایی که در مورد ایندز، سارس و باقی بیماری‌های میکروبی جدید هم شایع بود ولی در آن موارد مدرکی در دست نبود.

وقتی همه می‌ترسیم

ترس جهانی از این بیماری حاشیه‌های عجیب و غریبی ساخته است. حاشیه اول، برای دولت مصر است که یک دفعه و بدون اطلاع دامداران مصری، تمام ۳۰۰ هزار خوک موجود در کشور را قتل عام کرد؛ خوک‌هایی که همه ظاهراً سالم بوده‌اند و نشانه‌ای از بیماری در آنها دیده نمی‌شده است. این اقدام دولت مصر باعث مخالفت شدید صاحبان خوک‌ها شد و در چندین مرحله در خیابان‌های قاهره تظاهراتی به

دونالد رامسفلد یکی از منتهمان در ماجرای آنفلوآنزای خوکی است. او سه‌مبار شرکتی است که تنها داروی مؤثر علیه این بیماری را تولید می‌کند

مردم در میدان سن پیترو واتیکان دست به دعا برداشتند تا خدا از این بلاجانشان بدهد

پلیس مکزیک ورود به همه‌جا را ممنوع کرده است ▲

تحقیقات برای ساخت داروهای بیشتر ادامه دارد ▲

راه افتاد که بالاخره با دخالت گسترده پلیس پایان گرفت. دولت چین هم ناگهان تصمیم گرفت تمام مسافران را که از مکزیک به این کشور وارد می‌شوند، در یک هتل قرنطینه کند. گارد محافظ مخصوص ارتش چین هم از این قرنطینه مراقبت می‌کند. ۱۱۳ مسافر و ۱۳ نفر کادر پرواز همچنان در قرنطینه‌اند و همه هم به ظاهر سالم هستند. ۲۰۰ مسافر دیگر هم در هنگ کنگ قرنطینه شده‌اند. چینی‌ها در پاسخ به اعتراضات مکزیک‌ها گفته‌اند که از تکرار تلخ آنفلوآنزای مرغی می‌ترسند و ضمناً رفتار اروپایی‌ها و آمریکایی‌ها با شرقی‌ها را در زمان شیوع سارس یادآوری کرده‌اند.

به نام ویروس، به کام بچه‌ها

از آنجایی که محققان اعلام کرده‌اند این نوع بیماری بیشتر از همه، کودکان را مبتلا می‌کند، در حال حاضر دنیا به کام دانش‌آموزان مکزیک و آمریکایی شده است. در حالی که باراک اوباما در سخنرانی اخیرش به آنفلوآنزا اشاره و ابراز امیدواری کرده که این بیماری مثل شیوع ساده یک آنفلوآنزای معمولی حل شود و ضمناً مردم و به خصوص بچه‌ها را به شستن بیشتر دست‌هایشان تشویق کرده، بیش از ۱۰۰ مدرسه در آمریکا به مدت ۱۴ روز تعطیل شده‌اند. بیشتر این مدارس هم مدراس ابتدایی و مهدکودک‌ها بوده‌اند که با دیدن علائمی از بیماری در یکی دوتا از دانش‌آموزان تعطیل شده‌اند. در مکزیک اوضاع از این هم بهتر است و بیش از ۵۰ درصد دانش‌آموزان ابتدایی مکزیک‌گی مدرسه نمی‌روند. در مکزیک هم مردم آن قدر از محیط‌های بسته شلوغ وحشت دارند که مدرسه‌ها که هیچ، حتی کلیساهای مکزیک هم کاملاً خالی مانده‌اند و این باعث انتقاد کشیش‌ها از بی‌دین و ایمانی ملت شده است.

مردم ششاد مکزیک که حالا مجبورند بیشترین ترس را در وقت دیگری توی خانه‌هایشان بمانند و ترس از آنفلوآنزای خوکی دست و پنجه نرم کنند، راه‌های جدیدی برای خندیدن و خنداندن پیدا کرده‌اند. یک برنامه طنز با حضور معروف‌ترین کمدین‌های مکزیک ساخته شده که با نمایش‌های خنده‌دار، راه‌های پیشگیری از بیماری را به مردم آموزش می‌دهد. بازار جوک و پیامک هم حسابی داغ است. ماسک‌های خنده‌دار عروسکی هم برای بچه‌های بدقلقی که ماسک نمی‌زنند، طراحی شده؛ در ضمن اینک‌ها هر سال می‌گوئیم «آنفلوآنزای چینی آمده»، «آنفلوآنزای افغانی آمده» و... منظورمان همین قدرت تغییر شکل سریع ویروس آنفلوآنزا است.

خطرناک جان سالم به در می‌برد یا نه؟

چرا این قدر آنفلوآنزاهای جور و اجور داریم؟ من، ویروس، عوض می‌شوم!

«ویروس‌ها حمله کرده‌اند.» این تبلیغ یک فیلم سینمایی نیست؛ این تصویر شایع این شب‌های تلویزیون‌های آمریکا و اروپاست. ویروس آنفلوآنزاهمان ویروس آشنایی که هر سال زمستان به سراغ ما می‌آید، یک بار دیگر (بعد از آنفلوآنزای مرغی و گاوی) باعث وحشت شده‌است. اما چرا یک ویروس تا این حد می‌تواند خطرناک باشد؟ و چرا ویروس آنفلوآنزای معمولی می‌تواند یک ویروس خطرناک باشد؟

بدن چطور با ویروس مقابله می‌کند؟

سیستم دفاعی بدن برای مقابله با میکروب‌ها و ویروس‌ها، علیه آنها پادزهر می‌سازد. اما سوال این است که گلبول‌های سفید چطور می‌فهمند این سلول، یک سلول خودی است یا یک میکروب و ویروس غریبه؟ جواب این سوال در قسمت بیرونی سلول هاست. هر سلولی - چه سلول‌های بدن ما، چه سلول‌های درخت‌ها و چه آن ویروس‌های موش مرده- در سطح بیرونی خودش چیزهایی دارد که مثل یک شناسنامه برای سلول کار می‌کند. این عوامل سطحی در هر سلولی نسبت به سلول دیگر متفاوت است؛ گلبول‌های سفید در برخورد با هر سلول به همین عوامل سطحی‌اش نگاه می‌کنند و می‌فهمند که طرف خودی است یا غریبه.

آنفلوآنزاهای جدید از کجا می‌آیند؟

ویروس آنفلوآنزا ۳ گونه مختلف A، B و C دارد. معمولاً نوع B و C در آدمیزاد مریضی ایجاد می‌کند و نوع A در حیوانات. اما در جریان همین تغییر شکل‌های سریع ویروس آنفلوآنزا گاهی می‌شود پروتئین‌های سطحی ویروس نوع A، شبیه عوامل سطحی ویروس‌هایی می‌شود که در انسان بیماری ایجاد می‌کنند؛ آن وقت است که می‌شود آنفلوآنزای خوکی و گاوی و این جور چیزها. با توجه به اینکه ویروس نوع A، خطرناک‌ترین نوع ویروس‌های آنفلوآنزا است و علامت شدیدتری هم نسبت به نوع B و C دارد، این می‌شود که پیدا شدن انواع جدید آنفلوآنزا باعث وحشت همه دنیا می‌شود.

معمولاً وقتی بدن علیه یک عامل بیماری‌زا پادزهر بسازد، این پادزهر تا آخر عمر در بدن می‌ماند و به همین دلیل است که وقتی ما به یک بیماری خاص مبتلا می‌شویم، دیگر آن مریضی را نمی‌گیریم

پس چرا این همه سرمایه‌های خوریم؟

ما چرا برمی‌گردد به همان قضیه عوامل سطحی ویروس آنفلوآنزا؟ جور عامل سطحی دارد؛ جور پروتئین با اسم‌های HA و NA. این ۲ جور پروتئین سطحی ویروس آنفلوآنزا قدرت تغییر شکل فوق‌العاده‌ای دارند؛ یعنی هر روز به یک شکل هستند (مثلاً اگر قسمت انتهایی آنها امروز به شکل مثلث باشد، فردا مربعش را می‌سازند، پس فردا دوزنقه‌اش را و پسین فردا صلامی‌زند توی خط ۸ ضلعی!).

ما چرا از این قرار است که ژنوم (اطلاعات ژنتیکی) ویروس آنفلوآنزا قطعه‌قطعه است (بعضی گونه‌ها ۸ و برخی گونه‌ها ۷ قطعه). موقع تکثیر ویروس که در سلول‌های بدن ما انجام می‌شود هر یک قطعه‌های که جایش عوض شود، نتیجه‌اش تولید پروتئین سطحی جدید است.

به همین دلیل است که گلبول‌های سفید بدن هر پادزهری هم که بسازند - وقتی یک عامل سطحی جدید بیاید، تا گلبول‌های آن را شناسایی کنند و پادزهرش را بسازند - ما سرما را خورده‌ایم. اینکه ما هر سال می‌گوییم «آنفلوآنزای چینی آمده»، «آنفلوآنزای افغانی آمده» و... منظورمان همین قدرت تغییر شکل سریع ویروس آنفلوآنزا است.